

O PARTIZANSKEM KOMANDANTU IN PESNIKU OTONU VRHUNCU --- BLAŽU OSTROVRHARJU

Tovariš Oto Vrhunec, s partizanskim imenom Blaž Ostrovrhar, je bil rojen leta 1915 v vasi Selca v Selški dolini. Po poklicu je bil ključavničar in je delal najprej v Goričanah pri Medvodah, nato na Vidmu pri Krškem, po okupaciji naše dežele pa v Kranju. Zločinska pot nemških nacistov, požigi naših domačij, streljanje talcev in izseljevanje zavednih Slovencev mu je visoko dvignilo slovensko zavest, da se je kot zaveden proletarec takoj povezal z osvobodilnim gibanjem. Najprej je zbiral za partizane municijo in orožje ter postal obveščevalec. Predvsem je posredoval zvezo čez Savo. Četudi bi se rad aktivno udeležil boja proti okupatorju, mu organizacija tega ni dovolila in je moral še nadalje vztrajati pri aktivističnem delu na terenu.

Dne 20. februarja 1945 je prepustil aktivistično delo sotovarišem in odšel v partizane na Jelovico ter se priključil Gorenjskemu odredu. Kot predan borec se je že prve dni vživel v partizansko življenje in še globlje spoznal cilje naše borbe, istočasno pa tudi okrutno in zločinsko okupatorjevo pot. Vložil je vse svoje sile za uničenje in izgon okupatorja. Zaradi pokazane hrabrosti, revolucionarnosti in tovariškega duha je čez šest tednov postal komandir 1. čete Jelovškega bataljona. Ob formiranju Prešernove brigade 13. julija 1945 je postal komandant njenega III. bataljona. Konec septembra 1945 se je udeležil ustanovitve Vojkove brigade in postal namestnik komandanta, čez nekaj mesecev pa njen komandant. Od tu je bil premeščen v brigado Ivana Gradnika, kjer je bil postavljen za načelnika štaba brigade. Po likvidaciji postojanke Črni vrh 1. septembra 1944 je bil na lastno željo premeščen nazaj na področje Poljanske in Selške doline in postal komandant Škofjeloškega odreda, katerega operativno področje sta bili ti dve dolini.

To važno in odgovorno vojaško dolžnost je opravljal do 5. aprila 1945, ko je bil ubit od belogardistov iz Škofje Loke v bližini vasi Topole v Selški dolini. Tega dne so Blaž, njegov namestnik poročnik Franc Sivec-Sivec, komisar Anton Volčič-Sašo in Janko Poljanec-Koder, vsi iz štaba odreda, krenili po opravljeni nalogi iz Selc proti vasi Topole, kjer jih je v neposredni bližini vasi napadla močnejša patrolja belogardistov. Tovariši so sprejeli neenako borbo in se skušali prebiti skozi sovražnikov obroč. Sivec, Saši in Kodru je preboj uspel, medtem ko je Blaža na bližnji njivi ranila v koleno sovražnikova krogla. Ker mu je bil umik nemogoč, živ pa ni hotel pasti v roke sovražniku, si je pognal iz

Komandant Blaž (desno spredaj) med borci Skofjeloškega odreda. (Po originalu v loškem muzeju.)

pištolo kroglo v glavo in tako junaško končal svoje mlado življenje. Belogardisti so mrtvo truplo oskrbnjali s puškinimi kopiti in bajoneti, mu razrezali lice, lobanjo pa zdrobili. Odvzeli so mu našitke s činom kapetana in odlikovanje »Red hrabrosti«, s katerim je bil odlikovan pozimi 1944. Iznakaženega so pustili na mestu, borci pa so ga pozneje prenesli v Železnike, kjer so ga z vsemi vojaškimi častmi, kot jih zasluži hraber partizanski komandant,

pokopali na tamkajšnjem pokopališču. Po osvoboditvi je dala žena posmrtno ostanke prenesti na rodbinsko pokopališče v Selcih.

Vojaško glasilo IX. korpusa »Vojaški vestnik« je po njegovi smrti zabeležilo: »Kapetana Blaža - Vrhunca Otona ni več! Sprva nismo mogli verjeti. Tistega Blaža, ki mu je bila borba vse, čigar borba je bila en sam velik juriš. Tistega Blaža, ki je s svojim gromkim glasom vodil svoje borce iz juriša v juriš, da je odmevalo od hribov, ki je svojemu srdu do sovraga in svoji bojevitosti dal duška v neštetih preprostih, a doživetih pesmih.«

Nemci so se po Blaževi smrti nekoliko oddahnili, kajti vedeli so, da so partizanske enote pod njegovim vodstvom prizadejale njihovim enotam občutno škodo in številne žrtve. To so razodeli v letaku, ki so ga metali, pisanega v slovenščini, po obeh dolinah iz letala in v njem naznanjali smrt partizanskega komandanta Blaža.

Blaževa smrt pa je še posebno prizadela njegove tovariše borce in vse tiste, ki so ga poznali ali pa so slišali o njegovih herojskih zmagah in o njegovem liku. Borci se dobro spominjajo, kako je Blaž s svojim III. bataljonom Prešernove brigade na Žirovskem vrhu l. 1943 prebijal nemške sovražne obroče in omogočil brigadi pohod na Dolenjsko. To zmago uvrščamo med eno prvih večjih zmag komandanta Blaža. Udeležil se je tudi bojev z Nemci oktobra 1943 na Cerkljanskem, v Poljanski in Selški dolini, ki so trajali do januarja 1944. V njih so partizani razbili vse poskuse VI. sovražnikove ofenzive, katere namen je bilo dokončno uničenje partizanskih sil. Sodeloval je tudi v VII. sovražnikovi ofenzivi in pri napadih na železniško progo Ljubljana—Trst.

Po končani ofenzivi je prodril nazaj v Selško dolino, odbijal v mesecu maju 1944 nemške napade na sektorju Jelovice in prodril s svojimi enotami skoraj do Bleda. Tam je sodeloval pri likvidaciji nemških postojank v Srednji vasi, v Spodnjih in Zgornjih Gorjah in pri uničenju elektrarne v Radovni. O napadu na Radovno je tovariš Blaž spesnil tudi pesem. Po teh akcijah se je udeležil konec junija 1944 diverzantskih akcij pri rušenju prometnih zvez na progi Podbrdo—Most na Soči in neštetih drugih vojaških akcij v Baški grapi. Prvega septembra 1944 je kot načelnik štaba

BLAŽ s pravila imenom **OTON VRHUNC,**
ne bo škodoval nikomur nikdar več.

Dne 5. 4. 1945 je končal svoje zločinsko življenje.

Vsakdo, ki je imel namen pobegniti, lahko izvrši to sedaj brez bojazni, da bi se njemu ali njegovim dragim kaj hudega zgodilo.

Rešite svoje življenje!

Vsak dan, ko še omahujete, Vam lahko prinese isto usodo, kot je zadela **banditskega poveljnika Blaža**

Faksimile nemškega letaka z vestjo o Blaževi smrti. (Po originalu v loškem muzeju.)

Gradnikove brigade izvajal neposredni napad na sovražno postojanko v Črnem vrhu pri Idriji, kjer je trajala srdita in krvava borba nepretrgoma 12 ur. O tem napadu je ugotovilo dnevno povelje IX. korpusa med drugim tudi tole: »Borci III. SNOUB Ivana Gradnika in III. bataljona XIX. SNOB, ki so iz rezerve prihтели v zadnji naskok, so z neštetiimi primeri junaštva, preziranja nevarnosti, požrtvovalnosti in skrajne odločnosti izvojevali eno najveličastnejših zmag v teku osvobodilnih bojev na Primorskem.« Komandant Gradnikove brigade tov. Ratko pa pravi, ko ocenjuje operacije na Črnem vrhu: »Izredno pomoč v borbi so mi nudili komisar brigade tov. Iztok, načelnik štaba kapetan Blaž (Oto Vrhunc) in moj namestnik poročnik Nemgar, ki je tudi ranjen.« Da je bila to ena izmed težkih borb, potrjuje tudi sam Blaž, rekoč: »Take borbe še nisem doživel!« (brošura Črni vrh, stran 17).

V začetku leta 1945 je Blaž ves mesec branil Železnike in s svojimi borci odbijal številne sovražne napade, za kar je dobil Škofjeloški odred od korpusa pohvalo in priznanje.

Zaradi pokazane odločnosti, hrabrosti in tovarištva je že konec leta 1945 dobil čin kapetana. Oktobra 1945, ko je bil v rangi komandanta bataljona v Prešernovi brigadi, so ga izvolili v Zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. V Metliki je februarja 1944 obiskoval višji oficirski tečaj in ga končal z odliko med 24 tovariši.

Blaž pa ni bil samo dober partizanski komandant, temveč tudi eden redkih partizanskih pesnikov, ki jih je dala naša revolucija. Številne borbe in zmage so opisane v njegovih pesmih in recitacijah. Pesmi so bile objav-

ljene v stenčasih in raznih glasilih partizanskih enot na Gorenjskem. Na številnih mitingih in slavnostih je recitiral svoja dela in dosegel velik sloves pri borcih in prebivalstvu. Njegove pesmi so borci prepevali, ko so odhajali v nove borbe in akcije in s pesmijo na ustih dosegali velike zmage. Prva zbirka njegovih pesmi pod naslovom »Pesmi padlim borcem« je bila natisnjena v tehniki »Groga« na Martinj vrhu 15. novembra 1944 in bila ponatisnjena že 15. decembra istega leta. Prva izdaja obsega 20, druga pa 23 pesmi.

Blaževo srce in partizanski odnos se razodevata tudi iz pisem, ki jih je pisal svoji ženi. Navajam izvleček iz enega izmed teh pisem, datiranega 11. avgusta 1944: »...Do Tebe žal ne bom mogel, ker bom moral zopet na daljšo pot, domovina tako veleva in zavest službe... Sedaj se kot načelnik (štaba) počutim mnogo bolje kot komandant... bolj mi odgovarja ta služba, ki pa ni nič manj častna, ker je bolj širokogrudna in se ne omejuje le na vojaške operacije... Kar se tega tiče, da nič ne obiščem svoje vasi in znancev, ni pripisovati moji boječnosti, premnogokrat sem dokazal v najkritičnejših momentih celega moža in je otročje, če bi kdo mislil, da si ne upam domov. Toda kdor ve, kako potreben je star partizan na bojnem polju, ne bo mislil na dom, še manj na dopust. Kot oficir in dober vojak se zavedam poslanstva in zame velja samo: Smrt fašizmu — svobodo narodu! Za to sem živel, se boril, za to večkrat že kri sem lil... Mogoče se sedaj do svobode ne bova videla več...? Grem na daljšo pot, a vedi, da je tvoj mož spoznal pravo pot in hodi ravno in ponosno skozi vse tegobe in največje krize, ki jih more človeku nuditi življenje... Bijem borbo za ves naš slovenski grunt, za Te in za mamó, za vse nas, obenem sem pa grozni maščevalec za vse, ki sem jih poznal, pa so po nedolžnem padli samo zato, ker so ljubili in branili svoj dom in zemljo rodno. Le naj piše zgodovina, o Blažu ne bo pisala slabo...«

Tovariš Blaž je bil eden izmed velikih borcev, ki jih je rodila naša krvava revolucija. Njegovo ime bo ostalo živo v spominu vseh borcev in zapisano v zgodovini naših narodov. Kot komandant in borec je bil vedno v prvih borbenih vrstah in dajal zgled svojim sotovarišem. S svojo hrabrostjo in predanostjo je vzgajal borce in komandirje in njegov lik živi povsod tam, kjer je hodil in se boril. Njegova hrabrost in doživljaji so globoko vtisnjeni v spominu borcev in aktivistov, ki so v njem gledali legendarnega junaka in sposobnega partizanskega komandanta.

O p o m b a

Podatke sem črpal iz članka, ki ga je objavil Viktor Smolej v reviji »Borec« 1955, številka 11, iz članka istega avtorja v Obzorniku 1955, št. 2, iz brošure »Črni vrh«, po pripovedovanju tovariša Janka Poljanca-Kodra iz štaba Škofjeloškega odreda in Blaževe žene Anice.